

«Rus Komutanı»: Gündoğdu

Category: Kitapcy,Taryhy şahslar

написано kitapcy | 23 январа, 2025

"Rus Komutanı": Gündoğdu «RUS KOMUTANI» GÜNDOĞDU

Türkmen'lerin ecdatlarından olan Oğuzların eski Rusya'nın politik ve etnik tarihinde önemli yer tuttuğu bilinen bilgidir. Bununla ilgili tüm rus kronik kaynaklarında bilgiler var. Fakat sene yazarlarının eserlerinde Oğuz Hanlarının isimlerini bulmak çok zor. Çünkü rus yazarları onları Oğuz Hanları değil de, kus komutanları sanmışlar.

Durum böyle olsa bile bir Oğuz Komutanı hakkında sene yazılarında daha detaylı bilgi verilmiş. O yiğit evladımız ile ilgili olaylar biz daha uzaklara: 12. yüzyılın son on yılına kadar götürüyor. O zamanlar Kiyev kinyazlığını iki Kinyaz: Svyatoslav Vsevolodoviç ile Rurik Rostislavoviç ele ele vererek yönetmişler. Onların ikisi de Büyük Kiyev Kinyazları olarak tanınmışlar. Bununla denk gelen bir vakitte Oğuz komutanlarının içinde Gündoğdu Han (rus sene yazılarında «Kyuntuğdı/»Кюнтугды» diye atlandırılmış) ünlenmeye başlamış. O Kiyev Kinyazlığının düşmanlarına karşı yürüten her savaşına katılmış. Onun daha da ünlenen otoritesinden bir rus bayarı rahatsızlanmaya başlıyor.

Rus bayar iftira atarak, komutanı Kinyaz Svyatoslava gammazlıyor. Kinyaz yalan iftiraya kanarak sene 1190'da Gündoğdu'nu tutuklatıyor.

Kinyaz Rurik Rostislavoviç çok bekletmeden bu meselede kendisinin de bir söz hakkının varlığını bildirerek Oğuz Hanının tarafını tutmuş. Kiyev Kinyazlarının kendi aralarında anlaşmazlığa düşüyor. Sonunda Gündoğdu özgürlüğüne kavuşmuş. «O sinirlenerek Poloveslerin (Kıpçaklar) yanına gitmiş». Meger bu setirleri Ruriğin sene yazarı yazmış olmalı. O yazılarında Svyatoslavı açık eleştirmese de onu kendi hatasını anlayan biri olarak göstermiş.

Akademisyen B.A.Rıbakov sene yazarının, yani, «Oğuzların büyük dostunun» Han'ın tarafını tuttuğunu öne sürüyor.

Gündoğdu ise en güvenilir Alplarını alarak Kıpçak (Poloves) Hanı Toğlu'nun huzuruna gitmiş. «Polovesler buna çok beğendiler» diye sene yazarı habar veriyor. «Onlar Rusyanın hangi yerini istila etmelidiği hakkında fikir alış verişini ortaya atmaya başladılar».

Gündoğdu Han Rus topraklarını birkaç kez yağmalıyor. 0 sene 1191 kış mevsiminde Kıpçak Hanları Toğlu ve Akkuş ile birleşerek Kiyevin üstüne yürüyor.

Yolda esir alınan düşman askeri onlara Svyatoslav'ın kendi ordusu ile Kuldeyurevo şehrinin yakınında savaşa hazır halde durduğunu haber veriyor. Bunu duyan Toğlu ile Akkuş geri dönüyor. Ama Gündoğdu ise gönlünü kıran Kinyazdan intikam alma hırsı ile daha da ilerliyordu. Onun ordusu Ros nehirinin kenarına yetişende kanlı savaş başlıyor. Ruslar daha çoktu. Han'ın ordusu geriye çekilmeye başlıyor. Bir yandan nehirin buzları eriyip çok asker helak olmuş. Çoğu ise düşman eline esir düşmüş. Oğuz Han'ı azacık kalan askerleriyle geriye çekilmiş.

Gündoğdu iki seneye yakın Kiyev Kinyazlığının sınır hatlarını yağmalayarak ruslara rahatlık vermiyor. Rus ordusu sene 1192'in yaz aylarını sadece sınır hatlarını koruyarak geçirmeye mecbur olmuş. Sabır kasesi taşımış Rurik sonunda Kıpçakların üstüne elçi gönderiyor. Anlaşmaya Kıpçak askerleri ile Gündoğdu'nun kendisi geliyor. Sene yazarının dediğine göre Ryurik Kıpçakların üstünü hediyeden doldurmuş. Kinyaz Gündoğdu'ya ise kendi yanında kalmayı teklif etmiş ve Ros nehirinin kenarında bir kaleye hükümdar tayin edeceğini söz vermiş.

Bu hakkında S.A.Pletnova «Gündoğdu müthiş rus kalesinin patronu oldu ve kritik durum kendiliğinden silindi gitti» diye yazıyor.

Rus gurbetçisi D.A.Rasovski «Tarih öğrenciler Oğuz Hanına rus şehirini elde tutmak kolay olmaz diye tahminde bulunmuşlar» diye yazmış.

«Fakat Kara Örtülülülerin (Rusyada Oğuz birleşmesi) ve onların Hanlarının Kiyev Rusyasındaki önemi hakkında, onlara kendine güvenen en güçlü Knyazların bile saygı göstermek

mecburiyetinde olmuştuklarını baktığımızda şüphelenmeye hiç bir şey kalmıyor.

Daha sonra 16. yüzyılda Moskowalı hükümdarların rus şehirlerini korumayı Tatar şeyhzadelerine vermeyi de tarihi öğrencilerin boş yere telaşa kapılmış olduklarını gösteriyor».

Burda en önemli nokta: Rus milleti Gündoğdu hakkında birçok versiyonda hikayeler üretmişler. B.A.Rıbakov Suhan Odihmanteviç (1192 y.) hakkındaki yazılarında Kiyev Kinyazı ile Oğuz Hanının anlaşmazlıklarından söz açıyor. O (Suhan) sonunda Rusyanın çıkarları için canını ortaya koyan «Rus komutanı» Suhan'ın hapisten çıktıktan sonra Kipçakların arasına gidiyor. B.A.Rıbakov yazıda şöyle cümlelerin varlığını yazıyor:

«Yine de Poloves çöllüğünde Rusyayı göğüs gerip koruyan atlı yiğitleri görmek mümkün. Onların türk atlarına hayran kalmanın hiç bir manâsı yok. Çünkü 12. yüzyılın ikinci yarımında Rusyayı Poloveslerden bu toprağın güneyinde – Stuğmo ve Ros nehirlerinin arasını yurt tutunan Torklar (Oğuzlar -Ö.G.) veya «Kara Örtülüler» muhafaza edirdiler. Kara Örtülüler Rus Drujinaları ile el ele vererek savaşırdılar. O yüzden onları farketmek çok zordu. Tork Hanları Rus ordularının hizmetinde olarak atlı birliklere komutanlık etmişler».

Ortaya çıkan olayda Han'a iftira atan rus bayarının ve Kiyev Kinyazının kötülükleri eleştirilip Oğuz komutanının kahramanlığı övülüyor. Ondan nefret ederek Kipçak çöllüğüne gitmesine ise adaletsizliğin karşısına başkaldırı olarak bakılıyor.

İşte, Rus milletinde kendi topraklarını muhafaza eden yiğit evladımız hakkında böyle hatıralar kalmış.

Prof. Dr. Övez GÜNDOĞDIYEV,
(Türkmenistan).

Türkiye türkçesine aktaran: Has TÜRKMEN. Taryhy şahslar